

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/3536-

5. november 2021

Representantforslag 16 S (2021–2022) frå stortingsrepresentantane Erlend Wiborg og Sylvi Listhaug

Eg viser til brev av 21. oktober 2021 der arbeids- og sosialkomiteén ber om mi vurdering av forslag i dokument 8:16 S (2021–2022) frå stortingsrepresentantane Erlend Wiborg og Sylvi Listhaug *om å sikre rettigheter til dagpenger og sykepenger for alle arbeidstakere uten aldersdiskriminering.*

Arbeids- og sosialkomiteén ber om ei vurdering av følgjande forslag:

- 1. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre rett til dagpenger og sykepenger for alle arbeidstakere uavhengig av alder.*
- 2. Stortinget ber regjeringen stoppe krav om tilbakebetaling av dagpenger for eldre arbeidstakere som fikk dette utbetalt av Nav under koronapandemien.*

Forslagsstillarane viser til at pensjonsreforma legg til grunn at komande seniorar er forventa å arbeide lenger enn seniorane i dag, samtidig som den øvre aldersgrensa for rett til dagpenger og sjukepengar er uendra. Før eg kjem med mi vurdering av forslaget, vil eg fyrst gjere greie for regelverket for dagpenger og sjukepengar for eldre arbeidstakarar. Eg vil også gjere greie for levealdersjusteringa som blei innført med pensjonsreforma, og effekten denne har for dei ulike årskulla.

Gjeldande regelverk

Formålet med dagpenger under arbeidsløyse er å gi delvis dekning for bortfall av arbeidsinntekt ved arbeidsløyse, medan ein aktivt søkjar arbeid. Retten til dagpenger fell bort når ein fyller 67 år. Formålet med sjukepengar er å gi kompensasjon for bortfall av

arbeidsinntekt for yrkesaktive medlemmer som er arbeidsuføre på grunn av sjukdom eller skade. Det blir ikkje ytt sjukepengar for personar over 70 år. For personar mellom 67 og 70 år blir sjukepengar ytte i inntil 60 sjukepengedagar (12 veker). For personar under 67 år blir sjukepengar ytte i inntil 260 dagar (52 veker). Aldersgrensene har vore uendra sidan levealdersjustering av alderspensjon blei innført i 2011.

Pensjonsreforma innebar blant anna endringar i når ein kan ta ut alderspensjon frå folketrygda. Alderspensjon kan takast ut frå 62 år, dersom ein har tilstrekkeleg opptening til at pensjonsnivået ved 67 år minst svarar til minste pensjonsnivå. Frå 67 år har alle rett til å ta ut alderspensjon. Uttaksreglane er nøytrale, som inneber at årleg pensjon blir høgare dess seinare den blir teken ut, fram til fylte 75 år. All pensjonsgivande inntekt gir auka opptening til pensjon, fram til fylte 75 år. Alderspensjon kan fritt kombinerast med arbeid, og det er heller inga avkorting av dagpengar eller sjukepengar mot alderspensjon frå folketrygda.

Frå 2011 er det innført levealdersjustering av alderspensjon. Levealdersjustering inneber at alderspensjonen blir justert etter forventa levealder for kvart enkelt årskull. Dersom levealderen i befolkninga fortset å auke, vil levealdersjusteringa føre til at yngre årskull får noko lågare alderspensjon ved ein gitt uttaksalder. Ein kan kompensere for dette ved å fortsetje lenger i arbeid og utsetje uttaket av pensjon. 1954-kullet, som fyller 67 år i 2021, må stå i arbeid til om lag 68 år og 2 månader for å kompensere for effekten av levealdersjusteringa. 1963-kullet, som er det fyrste årskullet som fullt ut er omfatta av nye oppteningsreglar, må stå i arbeid til om lag 69 og ei halvt år for å kompensere for effekten av levealdersjusteringa. 1985-kullet, som fyller 67 år i 2052, vil måtte stå i arbeid til om lag 72 år for å kompensere for effekten av levealdersjusteringa.

Vurdering

Etter pensjonsreforma har sysselsetjinga blant eldre økt, spesielt har avgangsalderen auka blant dei som arbeider i privat sektor med AFP-avtale. Det har også vore ein auke i avgangsalderen i offentleg sektor. I privat sektor utan AFP-avtale, der ein før pensjonsreforma i utgangspunktet måtte stå i arbeid til 67 år før ein kunne ta ut pensjon, har det vore ein liten nedgang i gjennomsnittleg avgangsalder. Dette må sjåast i samanheng med at mange i denne gruppa etter pensjonsreforma har fått høve til tidleg pensjon. Variasjonen i åtferda har auka; somme vel tidleg uttak og avgang, mens andre vel å stå i arbeid lengre enn 67 år og vil dermed kompensere for heile eller delar av effekten av levealdersjusteringa.

Alderspensjon skal sikre inntekt for personar i alderdomen og leggje til rette for ein fleksibel og gradvis overgang frå arbeid til pensjon. Med gjeldande regelverk vil andre ordningar i folketrygda kunne ytast fram til 67 år, og alle som ikkje er i stand til å forsørgje seg sjølv gjennom eige arbeid er dermed sikra inntekt. Rett til tidleg uttak av alderspensjon innskrenkar heller ikkje retten til sjukepengar og dagpengar, og mange vil dermed kunne ha ei dobbelt inntektssikring mot slutten av arbeidslivet som inneber at ein fram til fylte 67 år slepp å tære på eige pensjonsbeholdning dersom ein blir ramma av sjukdom eller

arbeidsløyse. Mottak av dagpengar og sjukepengar etter fylte 62 år inneber også at ein tener opp ytterlegare pensjonsrettar.

Aldersgrensene i dei andre folketrygdytingane har bakgrunnen sin i systemet til den gamle alderspensjonen der det var éin allmenn pensjonsalder. I eit system som opnar for fleksibelt uttak av alderspensjon vil behovet for inntektssikring ved bortfall av arbeidsinntekt variere i langt større grad. Personar som står i arbeid lengre enn 62 år kan både ha behov for – og forventningar om – anna inntektssikring enn alderspensjon frå folketrygda. Ei vurdering av arbeidsdelinga mellom alderspensjonen og andre ordningar i folketrygda inneber avvegingar av motstridande omsyn. Gevinsten av å utsetje uttak av alderspensjon med eitt år er om lag 7,5 prosent høgare årleg pensjonsytning (avhengig av individuelle forhold som oppteningsgrunnlag, fødselsår og alder for uttak). Ein person som elles ville hatt avgang frå arbeidslivet og starta uttak av alderspensjon ved 62 år, vil altså få om lag 15 prosent høgare alderspensjon per år dersom vedkomande får innvilga dagpengar ved 62 år og utset uttaket av alderspensjon fram til dagpengeperioden på to år stoppar.

Det er viktig at ordningane i folketrygda støttar oppunder arbeidslinja, og at den øvre aldersgrensa for desse ytingane ikkje er høgare enn det som er ein vanleg avgangsalder frå arbeidslivet.

Eventuelle endringar i aldersgrensene i folketrygda vil kunne gi omfattande budsjettkonsekvensar, og omfattande utslag for nivået på alderspensjon. Regjeringa Solberg satt før sommaren 2020 ned eit utval som skal evaluere pensjonsreforma. I mandatet til utvalet heiter det at utvalet «(...) skal vurdere aldersgrensene i pensjonssystemet i sammenheng med en vurdering av aldersgrensene i øvrige inntektssikringsordninger og utviklingen i alderen hvor det er vanlig å trekke seg ut av arbeidsmarkedet». Utvalet skal levere innstillinga si 1. mars 2022. Eg meiner det er tilrådeleg å sjå dette, og arbeidet med aldersgrenser, i samanheng.

Då Noreg blei stengd ned som følge av covid-19-utbrotet i mars 2020 vart svært mange permitterte eller oppsagde. Talet på dagpengesøknader til Arbeids- og velferdsetaten blei mangedobla på kort tid. Fordi Arbeids- og velferdsetaten ikkje hadde kapasitet til å behandle alle sakene raskt nok til å sikre inntekt innan rimeleg tid, blei det på kort tid etablert ei ordning som gjorde det mogeleg å få utbetalt eit forskott på dagpengar. Alle som hadde søkt dagpengar, kunne søkje om forskott. Søknadsløysinga var enkel og heilautomatisert, slik at utbetalinga av forskott skulle skje raskt. Difor låg det også få kontrollar i løysinga, og ein del av dei som fekk utbetalt forskott, viste seg seinare å ikkje fylle vilkåra for dagpengar, til dømes fordi dei hadde fylt 67 år.

Folketrygdloven § 22-15 gjev Arbeids- og velferdsetaten heimel til å krevje for mykje utbetalt trygd tilbake frå dei som mellom anna anten har gitt uriktige eller mangelfulle opplysningar om høve som hadde betydning for ytinga, eller som urettmessig har motteke ytinga sjølv om dei burde visst at dei ikkje hadde rett på henne. Desse reglane gjeld tilsvarande for forskott på dagpengar. I søknadsportalen for forskottsordninga har det heile tida mellom anna vore

opplyst at ordninga gjeld dei som har søkt dagpengar, som fyller dei grunnleggjande vilkåra for dagpengar og at for mykje utbetalt forskott skal betalast attende. Det er også lagt lenker til ytterlegare informasjon. Dei som søker om dagpengar, får klår informasjon om at dei ikkje har rett til dagpengar viss dei har fylt 67 år. Dei som har søkt om forskott, har difor vore oppfordra til å skaffe seg informasjon om vilkåra for å få forskott. Dei aller fleste burde då ha forstått at dei ikkje hadde rett til forskott.

Eg kan ikkje sjå nokon grunn til å stoppe innkrevjinga av feilutbetalt forskott frå mottakarar som har fylt 67 år. Det ville i så fall innebære ei forskjellsbehandling samanlikna med alle andre som heller ikkje fylte vilkåra og som også har fått krav om tilbakebetaling av forskott. Dei som meiner at vilkåra for tilbakebetaling ikkje er oppfylt, til dømes dersom dei har motteke forskott i aktsam god tru, kan bruke retten til å klage over vedtaket om tilbakebetaling.

Med helsing

A handwritten signature in blue ink that reads "Hadia Tajik". The signature is written in a cursive style with a large initial "H" and "T".

Hadia Tajik